

Nepohodlný svědek: Jak se půjčují ukrajinští zaměstnanci?

Jitka Polanská, Markéta Kadlecová

Nestává se, aby cizinec, který pobývá v České republice načerno, podal trestní oznámení na svého „klienta“ neboli zprostředkovatele práce, který ho vykořisťuje. Stát údajně na takové podněty čeká; když se ale svědek naskytne, není mu dost dobrý. Příběh Antoniny Vynokurovové to ukazuje jasně. A není jediný.

***

Padesátiletá Ukrajinka Toňa Vynokurovová načerno pekla několik let koblihy v pekárně města Ostrov na Karlovarsku. Teď bojuje ze všech sil proti vyhoštění a několikaletému zákazu návratu do České republiky. Zákaz si vysloužila, když se loni přihlásila, že chce svědčit proti pracovní agentuře, jež ji zaměstnávala za hodně drsných podmínek. „To jste si taky mohla vycucat z prstu!“ obořil se na ni úředník azylového střediska ve Vyšních Lhotách.

Přebornice

Toňa pracovala podle svých slov běžně dvanáct hodin denně (tedy spíš v noci) ve firmě CORNIA za čtyřicet pět korun na hodinu. Díky tomu byly pak její koblihy v Intersparu za babku a prodávaly se po tisících. Toňa na sebe byla pyšná, a když odešla kolegyně, se kterou dělaly ve dvojici, vzala i práci za ni. „Celá výroba od přípravy těsta po smažení ležela na mně a nemohla se přerušit. Já jsem si mohla nanejvýš rychle odskočit na záchod, neměla jsem ani přestávku na oběd, jen jsem ukusovala chleba při práci. Lena mi slíbila příplatek 10 korun na hodinu, ale ty peníze jsem od ní nikdy nedostala,“ vzpomíná Toňa.

Přímou zaměstnavatelkou Toni byla Lena neboli Olena Rešetarová, respektive její agentura Rodstav. Lena Toňu do pekárny „půjčovala“. Podle Toni neměly žádnou písemnou smlouvu, jen ústní dohodu, a Toňa byla vedená jako uklízečka. U kafička s koblihou Toňa Leně vyprávěla, jak utekla z Ukrajiny před násilnickým partnerem, když ji místní policie odmítla ochránit, jak požádala v České republice o azyl a čeká na rozhodnutí. Zpátky se za žádnou cenu nechce vrátit.

Krok vedle

Na konci roku 2003 stát Toninu žádost o azyl nevyslyšel. Podala si odvolání a dostala prodloužení pobytu do dubna. Když se lhůta chýlila ke konci a Toňu předvolali do azylového střediska, řešily s Lenou, kdo ji těch pár dnů, kdy bude pryč, zastoupí. „Nemohly jsme na nikoho přijít, a tak mi Lena navrhla, ať nikam nejezdím, že mi ‚papíry‘ vyřídí sama,“ popisuje Toňa moment, kdy udělala špatné rozhodnutí.

Lena na dva měsíce zmizela, a když se vrátila, povolení k pobytu s sebou nepřivezla. Z Toni se tím pádem stala stoprocentní „nelegálka“: nejenže pracovala načerno, ale teď už neměla ani oprávnění k pobytu na českém území. Před státem se již musela skrývat.

Další tři roky pekla dál koblihy v Ostrově, a kdyby nakonec pekárna nezkrachovala a Toně se neudělal ošklivý bércový vřed, asi by je tam pekla dodnes. Pekárna ale platila čím dál hůř, k dluhu nevyplaceného doplatku deseti korun za hodinu po dobu několika let se přidalo několikaměsíční zpoždování výplat, lidé začali odcházet, práce ubývalo, napětí rostlo. A Toňa se odhodlala rozejít se svou „klientkou“.

Celý národ to ví

Ostrovská pekárna působí nuzně nejen zvenčí, ale i uvnitř. Ve dvě hodiny odpoledne je tu ticho jak v hrobě. Vejdeme a čekáme na někoho, kdo by nás seznámil s vedoucím pekárny Jaroslavem Linhartem, jenž tu pracoval za Toni a pracuje tu i dnes, když už pekárna patří jiné firmě. Kolem projde drobná paní s cizím přízvukem. Čekáme u popelníku, než nám někoho přivede, a zatím si povídáme s Andrejem z Bulharska, který se vynořil z útrob provozu a přišel si dát cigaretu. Když se ptáme, kdo ho zaměstnává, mlčí a jen se usmívá.

„Vždyť tady nemusela být, když jí to vadilo,“ opakuje pořád dokola zvýšeným hlasem vedoucí pekárny do telefonu a sejít se s námi nechce. „Kvůli takové ženské neudělám ani krok navíc: v Česku je tolik cizinců nelegálně a celý národ to ví, jak tady cizinci pracují. Tak proč se zajímáte zrovna o tenhle případ, proč?“ rozčiluje se vedoucí Linhart.

Odpověď je jednoduchá. Cizinců v jejím postavení je jak máku, ale těch, kteří by žalovali zprostředkovatele či zaměstnavatele, jak šafránu. Toňa je proto pro stát důležitý svědek.

Jaký svědek? Pachatelka!

Poručík Jiří Procházka z karlovarské kriminálky nás nenechá doříct větu. Má svůj úhel pohledu: Toňa je na prvním místě pachatel. Kdo je tu tři roky nelegálně, ať si hlavně zamete před vlastním prahem, prohlašuje postarší kriminalista.

Vyšetřování podle Jiřího Procházky neprokázalo, že by se mohlo jednat o trestný čin obchodování s lidmi – touto „nálepkou“ bylo jednání agentury Rodstav označeno v Tonině

trestním oznámení. Byl to „dobrovolně uzavřený vztah“, říká Procházka ve svém vyrozumění. Dále cituje Olenu Rešetarovou, která mu řekla, že písemné smlouvy mezi ní a Toňou existují a jsou všechny v pořádku. „Dokumentace by se měla nacházet v sídle společnosti v Praze,“ prohlašuje Procházka. Převádí tedy šetření do Prahy, kde se nyní bude zkoumat, zda klientka nepodvedla stát na daních a pojistném. Co se ale týče zacházení se zaměstnanci, jejich případného útisku či nezákonného obohacování se na jejich účet, tak to poručík Procházka prošetřovat nebude.

Po stopách klientky

Kdyby se poručík Procházka zajel podívat na pražskou periferii na sídlo firmy Rodstav, patřící Oleně Rešetarové, možná by svůj předpoklad o tom, že by se tu měla nacházet potřebná dokumentace, poopravil. Firma „sídlí“ v přízemním zchátralém domku u silnice. Dveře jsou dokořán, nalevo od nich na venkovní stěně visí obrovská poštovní schránka a nad ní deska s desítkami plechových cedulek se jmény firem; mnohá znějí ukrajinsky. Uvnitř jsou dvě maličké místnosti, v levé jsou jen poštovní přihrádky, v pravé sedí jeden pán a před ním na stole leží velký sešit. Pán nás srdečně zdraví. O stěnu za sebou si opřel své berle a dlouhou chvíli tráví karetní hrou v počítači a poslechem melodií ruskojazyčného rádia. Ochotně nám vydá mobil na Sergeje, který sem údajně chodí za firmu Rodstav a právě pro ni vyřizuje nájemní smlouvu. Vskutku, ve velkém sešitě je v průhledné složce určené firmě Rodstav prázdno.

Voláme tedy Sergejovi, říkáme mu, že pro něj máme zajímavé informace o zaměstnávání cizinců. Po chvíli váhání několikrát řekne, že s firmou Rodstav nemá nic společného, a pak chvatně a bez rozloučení zavěsí.

Česko – ráj klientů

V podobné situaci jako Toňa se ocitla loni jiná Ukrajinka, Inna. I ona ve stresu oznámila svou zaměstnavatelku-klientku na policii. Ochránci zákona přišli, zkontrolovali klientce doklady – ty měla v pořádku, jak by také ne! – a tak ji pustili. Zato Ukrajinku, která ji udala, zavřeli do detence, vězení pro cizince-„nelegály“. Povinnosti bylo učiněno zadost. Inna později skončila na psychiatrii. Toňa k tomu také nemá daleko. O její svědectví, které, jak doufala, ji mělo společensky rehabilitovat, nikdo nestojí. Byla by ochotná státu posloužit při odhalování těchto a dalších podobných trestných činů, stát po ní ale nic nechce, jen aby zmizela. „Mně se zdá vytěžena dost,“ vysvětluje úřednice odboru azylové a migrační politiky ministerstva vnitra, jež si nepřeje prozradit jméno a případ zná, protože ministerstvo zvažovalo zařazení Toni do programů obětí obchodování s lidmi.

Jiná zástupkyně ministerstva, která si také přeje zůstat v anonymitě, z odboru prevence kriminality, neohrabanost policie při vyšetřování podobných případů připouští. Podle jejích slov je jich zatím tak málo, že stát nebyl s to si vytvořit náležitou expertizu. Právě v těchto

dnech ale prý zasedla meziresortní pracovní skupina, která se zapeklitým problémem, jak postihnout nekalou činnost pracovních zprostředkovatelen pro cizince, bude konečně zabývat. *Autorky působí ve společnosti Člověk v tísni.*

Reportáž vznikla v rámci projektu "Czech Made?" Multikulturního centra Praha za podpory Evropské komise a vyšla v kulturním týdeníku A2 (29/2008).

Reportáž se stala podkladem jednoho z komiksů výstavy "CZECH MADE? Výstava komiksů o práci cizinců", která je k vidění během jara 2009 v Praze, Brně, Ostravě a na půdě Evropského parlamentu ve Štrasburku. Více informací o výstavě, komiksy a další reportáže naleznete na www.migraceonline.cz/czechmade.

Czech Made?